

Кирдан А. П. Профессиональная подготовка будущих экономистов в системе непрерывного образования как актуальная научная проблема.

Обоснована актуальність дослідження наукової проблеми теорії та практики професійної підготовки майбутніх економістів в системі неперервного освіти. Охарактеризована ступінь її наукової розробки; вказано протиріччя, на рішення яких буде направлено дослідження. Визначено науковий апарат і конкретизовано концепцію дослідження, яка ґрунтується на взаємопов'язаних методологічному, теоретичному та методичному концептах. Виділено наукову новизну, яка полягатиме в тому, що вперше буде здійснено цілісне та системне дослідження теорії та практики професійної підготовки майбутніх економістів в системі неперервного освіти; обґрунтовано авторську концепцію професійної підготовки майбутніх економістів в системі неперервного освіти; визначено, обґрунтовано та експериментально перевірено результативність організаційно-методических умов формування готовності майбутніх економістів до професійної діяльності. Конкретизовано практичне значення результатів дослідження, яке полягатиме в розробці методик та моніторингу оцінювання рівня сформованості готовності майбутніх економістів до професійної діяльності, модернізації змісту, форм та методів професійної підготовки майбутніх економістів в системі неперервного освіти, розробці та впровадженні в освітній процес вищих навчальних закладів спеціалізованих тренінгів, навчально-методического забезпечення професійної підготовки майбутніх економістів в системі неперервного освіти.

Ключові слова: професійна підготовка майбутніх економістів, система неперервного освіти, вищі навчальні заклади, актуальність наукової проблеми, концепція дослідження, наукова новизна, практичне значення.

Kirdan O. P. Professional training of future economists in the system of continuous education as the actual scientific problem.

The article substantiates the relevance of the research of the scientific problem of theory and practice of training future economists in the system of continuous education. Actuality of the problem, degree of its development in the works of domestic scientists is characterized; indicated contradictions on the solution of which will be directed to research. The scientific apparatus is determined and the concept of research based on interrelated methodological, theoretical and methodical concepts is specified. The scientific novelty is set out, that for the first time a holistic and systematic study of the theory and practice of training future economists in the system of continuous education will be carried out; the author's conception of training of future economists in the system of continuous education is substantiated; determined, substantiated and experimentally verified the effectiveness of organizational and pedagogical and theoretical and methodological conditions for the formation of readiness of future economists for professional activity. The practical significance of the results of the research, which will consist in developing a methodology and monitoring the assessment of the level of formation of the readiness of future economists for professional activity, is specified; modernization of the content, forms and methods of training future economists in the system of continuous education; development and implementation of special educational seminars and trainings in the educational process of institutions of higher education, teaching and methodological support for the training of future economists in the system of continuing education.

Key words: professional training of future economists, system of continuous education, institutions of higher education, urgency of a scientific problem, concept of research, scientific novelty, practical value.

УДК 378.14.015.62

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-68.26>

Козир І. С.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Проаналізовано визначення та зміст поняття “конкурентоспроможність майбутнього фахівця” як об’єкта вивчення таких наук, як лінгвістика, економіка та психологія, що вагомо вплинули на формування сучасного комплексного поняття. Розглянуте етимологічне значення та різноманіття економічних категорій, що базуються на понятті конкуренції, підкреслюють інтегруючі характеристики та складність об’єкта вивчення цього дослідження. Основна увага зосереджена на особливостях поняття “конкурентоспроможність майбутніх фахівців” як психолого-педагогічної проблеми, центром якої виступають професійні та особистісні якості випускника закладу вищої освіти, що забезпечать затребуваність на ринку праці та працевлаштування за фахом. Науково-теоретичний аналіз також доводить важливу роль вищої освіти в забезпеченні конкурентоспроможності майбутніх фахівців.

Ключові слова: фахівці, конкурентоспроможність, заклади вищої освіти, підготовка фахівців, конкурентоспроможність випускників закладів вищої освіти, конкурентоспроможність майбутніх фахівців, конкурентоспроможність персоналу, конкурентоспроможність працівника.

Наукові дослідження конкурентоспроможності до певного часу були прерогативою економічної науки, представники якої активно вивчали конкурентоспроможність підприємств, товарів, послуг, персоналу та національної економіки. Поняття і визначення конкурентоспроможності зумовлене появою конкурентного

середовища та використовується в дослідженнях аналітично-прикладного характеру для зображення позиції (місця) ринкових гравців щодо один одного.

Проте з розвитком міжнародного ринку праці та глобалізаційних процесів у сфері освіти, зокрема вищої, питання формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців постало як нагальна проблема суспільства, подальший розвиток якого знаходиться в прямій залежності від рівня якості професійної підготовки. Індикатором якості підготовки, як результату виконання основної функції закладом вищої освіти, є саме рівень конкурентоспроможності його випускників.

З'ясуванням сутності та особливостей конкурентоспроможності випускників закладів вищої освіти займаються такі відомі вітчизняні вчені, як Ю. Атаманчук, О. Бойко, О. Дідківська, В. Жукова, Є. Литвиновський, О. Романовський, М. Россоха, М. Руденко, В. Сизикова та ін. Серед зарубіжних науковців найбільш відомими авторами публікацій із цього питання є Т. Бусер, С. Волтер, Д. Крилов, С. Лаврентьев, Н. Петер, П. Салберг, А. Фаркас, О. Шабаліна та ін. Площина педагогічних досліджень проблеми забезпечення конкурентоспроможності майбутніх фахівців містить багато напрацювань щодо нових форм, технологій, підходів, організаційно-педагогічних умов, які спрямовані на формування вищого рівня потрібних знань, умінь і навичок (компетенцій), необхідних для виконання функцій та завдань, передбачених майбутньою професійною діяльністю. Водночас, на нашу думку, використовуваний щодо випускників закладів вищої освіти термін “конкурентоспроможність” потребує виокремлення специфічних характеристик і рис, зумовлених особливостями суб'єктно-об'єктних відносин, що виникають у процесі формування та реалізації цієї характеристики.

Мета статті – дослідити еволюцію та сутність поняття “конкурентоспроможність майбутніх фахівців” на сучасному етапі наукових розробок.

Етимологічний аналіз терміна “конкурентоспроможність” показав наявність англійського (англ. “competitiveness” – конкурентоспроможність) та латинського походження (лат. “concurrere”: “con” – спільна дія та “currere” – змагатися з бігу) слова. В основі поняття лежить боротьба, суперництво двох або більше суб'єктів, що змагаються за досягнення результату, який може бути отриманий як лише одним, так і кожним учасником [4].

О. Николок порівнює етимологічне значення терміна “конкурентоспроможність” у різних культурах та підкреслює різні принципи розподілу виграшу між конкурентами. Так, у східній культурі, на відміну від західної, в боротьбі за бажане перемогти може лише конкурент [9]. Також, автор зауважує, що з розвитком теорій конкурентоздатності у визначеннях поняття переважає думка про можливість отримання вигоди всіма “гравцями”, навіть за умов протистояння один одному. Такі погляди, на нашу думку, зумовлені розвитком культури економічних відносин, зростанням етики та глибшим розумінням конструктивного впливу конкуренції на ринковій процесі.

Аналіз підходів та визначень конкурентоспроможності майбутніх фахівців потребує врахування особливостей праці як об'єкта купівлі-продажу на відповідному ринку та врахування педагогічної складової частини, яка, власне, і забезпечує формування необхідних якостей особистості і професіонала на основі встановленого рівня якості підготовки.

Значна кількість наукових праць вітчизняних та зарубіжних науковців (О. Грішнова, Д. Богиня, П. Друкер, А. Колот, В. Коломієць, О. Крушельницька, Е. Лібанова, Л. Лісогор, А. Макарова, Д. Мельничук, Л. Нестеренко, І. Петрова, М. Портер, М. Семікіна, О. Смірнов, А. Стрікленд, А. Томпсон, Р. Фатхутдінов, А. Чернякова та ін.) присвячено визначенню поняття “конкурентоспроможність персоналу (працівників)”, яке за об'єктною ознакою є найбільш близьким поняттям до конкурентоспроможності майбутніх фахівців.

Так, Р. Фатхутдінов визначає конкурентоспроможність працівника як його перевагу порівняно з іншим працівником, тобто рівень конкурентоспроможності залежить від певних якостей (здатностей), що можуть відрізнятися у різних суб'єктів. Таким чином, автор використовує порівняльний підхід до розуміння конкурентоспроможності персоналу, зокрема управлінського [17].

О. Славгородська та В. Щербак представляють конкурентоспроможність персоналу в тісному зв'язку з конкурентоспроможністю підприємства. На думку авторів, за рахунок здатностей персоналу реалізовувати наявні в нього конкурентні переваги відбувається просування підприємства на кращу, порівняно з іншими суб'єктами конкуренції на цьому ринку, конкурентну позицію [15].

В. Коломієць розглядає цю категорію як сукупність джерел конкурентних переваг і самих переваг персоналу підприємства та здатність персоналу реалізувати власні конкурентні переваги, що задовольняє одночасно потреби суспільства, підприємства та працівника через забезпечення достатнього рівня конкурентоспроможності підприємства та продукції, а також гарантування соціального захисту працівника на ринку праці [5].

На думку Л. Нестеренко і А. Чернякової, конкурентоспроможність формується як інтегральний показник тих якостей, завдяки яким саме конкретний працівник є кращим за інших на визначеній посаді з точки зору організації і завдяки яким організація надає йому перевагу [8].

В результаті узагальнення теоретичних висновків про сутність конкурентоспроможності персоналу Л. Майстер трактує цю категорію як здатність реалізації сукупності природних, освітньо-професійних,

ділових та моральних характеристик працівника порівняно з іншим працівником задля забезпечення ринкової потреби в якісних товарах та послугах [6]. Також автор доводить, що наявність таких здатностей персоналу суттєво впливає на конкурентоспроможність підприємства загалом.

Аналізовані визначення розглядають конкурентоспроможність групи працівників, тобто індивідуумів, що вже досягли власної мети виходу на ринок праці, є суб'єктами соціально-трудових відносин окремого підприємства та впливають на рівень його загальної конкурентоспроможності.

Дехто з науковців конкурентоспроможність працівника інтерпретує як сукупність особистісно-професійних якостей, що забезпечують йому потенційну можливість працевлаштування. Так, за твердженням О. Грішнєвої, конкурентоспроможність працівника – це відповідність якості робочої сили потребам ринку, змога перемагати в конкуренції на ринку праці, тобто повніше, порівняно з іншими кандидатами, задовольняти вимоги роботодавців за рівнем знань, умінь, навичок, особистих рис [3].

Г. Овчаренко і С. Шабрацький вважають, що це реальна і потенційна здатність, ділова та професійна компетентність, ініціативність, винахідливість у роботі, почуття відповідальності, які вигідно відрізняють його від інших працівників аналогічної спеціальності і дають змогу витримувати конкуренцію на ринку праці [12].

Конкурентоспроможність працівника як здатність до індивідуальних досягнень у праці та особистий внесок у досягненні організаційних цілей розглядають Ю. Бадах та О. Драган [2].

Наукові висновки І. Цветкової підтверджують дуальний характер поняття “конкурентоспроможність персоналу”, представляючи його як сукупність особистісних та професійних характеристик персоналу, що формують його власний потенціал, та як ресурс, що забезпечує конкурентоспроможність підприємства [19].

Систематизуючи погляди науковців вважаємо, що конкурентоспроможний працівник є одиницею конкурентоспроможного персоналу та необхідною умовою конкурентоспроможного підприємства. Тож, завданням системи вищої освіти є формування як особистісних, так і професійних характеристик майбутніх фахівців, які забезпечать йому перехід від статусу “випускник закладу вищої освіти” до статусу “найманий працівник” підприємства, яке має стійку позицію на ринку, а отже, перспективи розвитку, кар'єрного зростання та стимулювання праці фахівців.

Поняття конкурентоспроможність майбутнього фахівця та конкурентоспроможність випускника закладу вищої освіти можемо вважати тотожними поняттями, оскільки фахівець, згідно з тлумаченням “Української радянської енциклопедії”, – це людина, яка володіє фаховими (спеціальними) знаннями та навичками в якій-небудь галузі (сфері) виробництва, науки, техніки, мистецтва тощо та має фах (спеціальність) [16]. Випускник закладу вищої освіти відповідає вказаним характеристикам фахівця, але він ще не здійснює професійної діяльності за фахом. У цьому дослідженні також важливо підкреслити етап виходу на ринок праці випускника, тобто розглядати конкурентоспроможність (“затребуваність”) саме на перше місце роботи після закінчення університету (академії, коледжу тощо).

Виокремимо очевидні вимоги до випускника закладу вищої освіти, відповідність яким забезпечить йому конкурентоспроможність на ринку праці після отримання диплому та пошуку роботи вперше:

- 1) наявність конкурентних переваг, яких потребує підприємство (організація);
- 2) наявність здатностей реалізувати наявні конкурентні переваги;
- 3) здатність за рахунок реалізації власних конкурентних переваг створювати конкурентні переваги підприємства;
- 4) особистісна та суспільна спрямованість реалізації власних конкурентних переваг.

Поняття та характеристика конкурентоспроможності в педагогічних дослідженнях з'явилися досить недавно. В умовах зменшення державного замовлення на підготовку фахівців та боротьбі за клієнтів – абітурієнтів постала проблема забезпечення конкурентоспроможності випускників як показника та фактора конкурентоспроможності закладів вищої освіти. Розробляючи нові технології, підходи та методи навчання, що вигідно відрізняють їх з інших у визначеному сегменті ринку освітніх послуг, педагоги-науковці, таким чином, поступово змінюють концепцію з предметно орієнтованої (предметно-центриської) на особистісно орієнтовану. Тому кожен студент розглядається вже не як частина загальної маси, для якої здійснюються стандартні дії та однакові способи подачі матеріалу, а як суб'єкт освітньої діяльності, що може впливати на технологію й умови процесу навчання, обирати перелік дисциплін, форму задачі контрольних завдань тощо. У цьому контексті логічно є поява явища конкурентоспроможності як результату взаємодії освітньої системи, що прагне задовольнити потреби клієнтів і свідомого вибору варіанту навчання студентом.

Водночас, виконуючи завдання забезпечення прогресивного суспільства кваліфікованими фахівцями, заклади вищої освіти використовують модерні методики, новітні форми і техніки навчання, але мають слабкий зв'язок із роботодавцями, їхніми потребами та вимогами щодо знань і умінь майбутніх фахівців. У такій ситуації необхідність вивчення конкурентоспроможності майбутніх фахівців зумовлена проблемою затребуваності на ринку праці, тобто працевлаштування випускників закладів вищої освіти, вирішення якої розглядається через призму компетентнісного підходу, що є основоположним в сучасній педагогіці. Саме на компетенції звертає увагу О. Максимова, визначаючи поняття “конкурентоспроможність випускника ВНЗ”

як інтегральну якість особистості, що є сукупністю ключових компетенцій, ціннісних орієнтації, що дають змогу цій особистості успішно функціонувати в соціумі [7].

Н. Ничкало, яка зазначає, що конкурентоспроможність випускника вищого навчального закладу варто розглядати, передусім, як педагогічну категорію в тісному зв'язку з людиною, розвитком її творчого потенціалу, її вихованням і навчанням, її трудовою діяльністю, неперервною освітою впродовж життя [10], акцентує на індивідуальних відмінностях кожної особи, що здобуває вищу освіту, та визначальній ролі діяльнісно-акмеологічних принципів у забезпеченні конкурентоспроможності.

Цікавим є твердження В. Сизикової, яка, розглядаючи “конкурентоспроможність” як педагогічну дефініцію, вважає, що вона є однією з ознак сучасного кваліфікованого фахівця в будь-якій сфері [14]. Таким чином, автор підкреслює результуючу функцію конкурентоспроможності – працевлаштування випускника закладу вищої освіти.

Конкурентоспроможність фахівця, у викладенні Ю. Атаманчук та М. Россохи, – це сукупність якостей, зокрема професійних і особистісних, якості діяльності та потенційних можливостей фахівця [1]. Таке бачення демонструє інтеграційну залежність конкурентоздатності майбутнього фахівця від особистісного (вродженого і набутого), педагогічного та діяльнісного фактору.

Особистісний фактор потребує також врахування бачення конкурентоспроможності дослідниками психології. З точки зору представників цієї науки, конкурентоспроможність особистості є системною характеристикою, яка забезпечує швидку адаптацію до навколишнього середовища, готовність успішно виконати професійну та інші види діяльності за найвищими стандартами, а також здатність генерувати нові, оригінальні ідеї, аргументувати їх важливість для соціального, професійного та особистого розвитку і створювати умови для ефективного втілення цих ідей [18].

Дослідниця В. Новікова вважає, що конкурентоспроможна особистість, яка володіє такими інтегральними характеристиками, як гнучкість (інтелектуальна, емоційна, поведінкова), спрямованість та компетентність, досягає успіху в діяльності, спілкуванні та самосвідомості [11].

Практичне дослідження тенденцій сучасного ринку праці, проведене О. Порадою, підтверджує важливість як професійних, так і соціально-психологічних складників конкурентоспроможності майбутніх фахівців. Так, автор виявила, що при працевлаштуванні змінилися критерії відбору кандидатів: нині під час прийому на роботу поряд із традиційними параметрами (наявність вищої освіти, спеціальність за дипломом, рівень освіти, рейтинг навчального закладу, вік, стать, сімейний статус кандидата) з'явилися нові: попередній досвід роботи (більшість фірм і установ вважають за краще отримувати “готових” фахівців із досвідом роботи, якщо не за фахом, то принаймні в спорідненій області або з навичками професійної діяльності, що свідчать про здатність людини швидко освоювати нові знання і професійні вимоги); висока якість отриманих знань і компетенцій; вільне володіння іноземною мовою; високий рівень професійної підготовки, тобто сукупність знань і умінь (володіння сучасними інформаційними і виробничими технологіями); поліфункціональність; комунікативні навички; наявність лідерських якостей; високий рівень адаптивності (вміння швидко адаптуватися до нових умов); здатність швидко засвоювати нові знання та методи праці під час навчання або перепідготовки у зв'язку зі зміною структури виробництва або зміною місця роботи та ін. Таким чином, сучасний ринковий стандарт вимагає від кандидатів не тільки набутого високого компетентісно-кваліфікаційного рівня, а й навичок позиціонування себе як актуалізованого фахівця та людини (впевненої презентації себе, власних здібностей та можливостей тощо) [13].

Таким чином, формування терміна “конкурентоспроможність майбутнього фахівця” відбувається з урахуванням характеристики його як особистості, члена економічного суспільства і місця на ринку праці та під впливом результатів досліджень таких наук, як лінгвістика, економіка, психологія (рис. 1).

Отже, доходимо висновку, що конкурентоспроможність майбутнього фахівця – це здатність випускника закладу вищої освіти, за рахунок сукупності професійних компетенцій та особистісних якостей, задовольняти попит визначеного сегменту ринку праці в кваліфікованому виконанні професійних завдань із вищими, ніж інші випускники закладу вищої освіти результатами, із забезпеченням суспільного, корпоративного та особистого розвитку.

Висновки. Таким чином, узагальнений термін “конкурентоспроможність майбутнього фахівця” розкриває комплексний характер формування цієї характеристики особистості від початку життя до закінчення навчання в закладі вищої освіти.

Вимоги сучасного суспільства потребують підготовки нової генерації фахівців, які здатні забезпечити успіх підприємства у високодинамічному середовищі та володіють здатністю до досягнення власних цілей в умовах конкурентної боротьби не лише підприємств, але й індивідуального суперництва, зумовлених прийнятими в суспільстві цінностями та нормами. Основну роль у забезпеченні конкурентоспроможності майбутнього працівника, безперечно, відіграє вища освіта, оскільки вона формує базові професійні компетентності, створює умови і технології розкриття особистісного потенціалу в обраній сфері професійної діяльності, забезпечує адаптацію до соціально-економічних умов життя і праці фахівця, впливає на формування морально-етичних цінностей особистості та суспільства загалом.

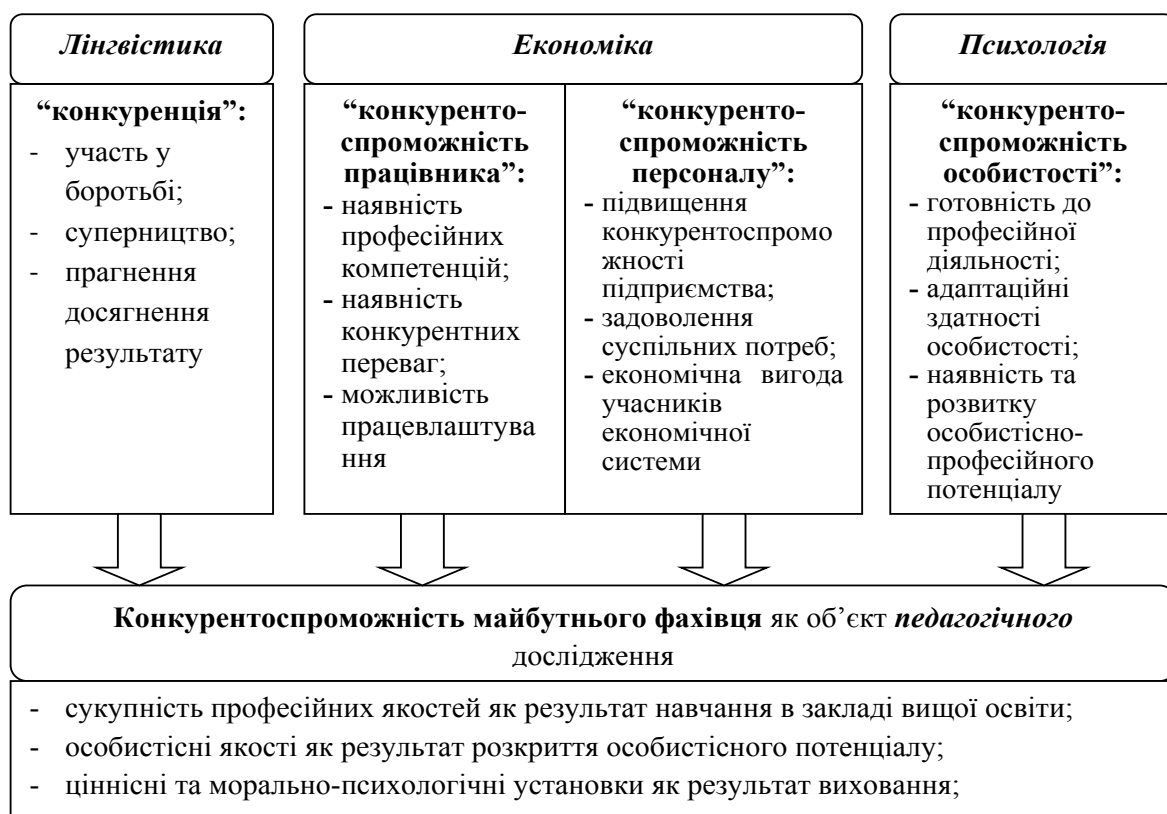

Рис. 1. Формування поняття “конкурентоспроможність майбутніх фахівців”

Використана література:

1. Атаманчук Ю., Россоха М. Організаційно-педагогічні умови формування конкурентоспроможності випускника вищого навчального закладу. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2012. Ч. 3. С. 8–14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpudru_2012_3_3 (дата звернення 23.04.2019).
2. Бадах Ю., Гринюк Ю. Управління конкурентоспроможністю персоналу підприємства. *Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у XXI столітті* : програма і матеріали 80 міжнародної наукової конференції молодих учених, аспірантів і студентів, 10–11 квітня 2014 р. Київ : НУХТ, 2014. Ч. 3. С. 180–182.
3. Грیشнова О. А. Конкурентоспроможність персоналу підприємства. *Україна: аспекти праці*. 2005. № 3. С. 3–9.
4. Етимологічний словник української мови: у 7 т. / Під ред. О. С. Мельничука, В. Т. Коломійця, О. Б. Ткаченко. Київ : Наукова думка, 1985. Т. 2. 570 с.
5. Коломієць В. М. Місце конкурентоспроможності персоналу в системі трудових відносин підприємства. *Держава та регіони. Економіка та підприємництво*. 2006. № 4. С. 169–172.
6. Майстер Л. Поняття конкурентоспроможності персоналу та фактори його формування. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. № 4. С. 222–229.
7. Максимова Е. В. Развитие конкурентоспособности студента в образовательном процессе университета : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / ОГУ. Оренбург, 2005. 19 с.
8. Нестеренко Л. О., Чернякова А. І. Роль персоналу у підвищенні конкурентоспроможності підприємства. URL: http://www.rusnauka.com/8_NND_2011/Economics/10_81252.doc.htm (дата звернення 25.04.2019).
9. Никольок О. М. Етимологія та сутність поняття «конкурентоспроможність підприємства». *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2011. № 1 (55). С. 247–249.
10. Ничкало Н. Г. Професійна освіта і навчання: проблеми взаємозв’язку з ринком праці. *Формування широкої кваліфікації робітників. Вклад ПТО у розвиток трудового потенціалу XXI століття* : збірник матер., підгот. у рамках реалізації укр.-нім. проекту “Підтримка реформи професійно-технічної освіти в Україні”. Ніжин : ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2007. С. 134–138.
11. Новикова В. Конкурентоспособная личность как объект педагогических исследований. URL: https://superinf.ru/view_helpstud.php?id=3437 (дата звернення 23.04.2019).
12. Овчаренко Г. М., Шабрацький С. В. Конкурентоспроможність персоналу та її вплив на формування нематеріальних активів підприємства. URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=72845> (дата звернення 20.04.2019).
13. Порада О. До проблем сучасного ринку праці. *Наука і освіта*. 2016. № 8. С. 138–142.
14. Сизикова В. Конкурентоспроможність випускника як виклик часу. URL: http://college.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2017/04/St_2_Syzykova.pdf. (дата звернення: 22.04.2019).
15. Славгородська О. Ю., Щербак В. Г. Класифікація конкурентних переваг персоналу підприємства. *Наукові праці ДонНТУ: Серія економічна*. Донецьк. 2005. № 8. С. 94–101.

16. Українська радянська енциклопедія: в 12 т. / гол. ред. М. П. Бажан ; редкол.: О. К. Антонов та ін. 2-ге вид. Київ : Голов. ред. УРЕ, Т. 11, кн. 1 : Стодола – Фітогеографія. 1984. 606 с.
17. Фатхутдинов Р. А. Стратегический маркетинг. Санкт-Петербург : Питер, 2002. 448 с.
18. Хапілова В. П. Управлінські характеристики конкурентоздатної особистості менеджера як чинник ефективного управління сучасними організаціями. *Актуальні проблеми психології. Соціальна психологія. Психологія управління. Організаційна психологія* : збірник наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ : Міленіум, 2003. Т. 1. Ч. 10. С. 137–143.
19. Цветкова І. Конкурентоспроможність персоналу: сутність та місце у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства. *Культура народів Причорномор'я*. 2006. № 88. С. 119–125.

References:

1. Atamanchuk Yu., Rossokha M. Orhanizatsiino-pedahohichni umovy formuvannya konkurentospromozhnosti vypusnyka vyshchoho navchalnoho zakladu [Organizational-pedagogical training in the form of competitiveness of the graduate school] *Zbirnyk naukovykh prats Umanskooho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*. 2012. Ch. 3. S. 8–14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpu2012_3_3 (data zvernennia: 23.04.2019).
2. Badakh Yu., Hryniuk Yu. Upravlinnia konkurentospromozhnistiu personalu pidpryiemstva [Managing the competitiveness of the personnel of the company]. *Naukovi zdobutky molodi – vyrishenniu problem kharchuvannia liudstva u KhKhI stolitti* : prohrama i materialy 80 mizhnarodnoi naukovoi konferentsii molodykh uchenykh, aspirantiv i studentiv, 10–11 kvitnia 2014 r. Kyiv : NUKhT, 2014. Ch. 3. S. 180–182. [in Ukrainian]
3. Hrishnova, O. A. Konkurentospromozhnist personalu pidpryiemstva [Competitiveness of the staff of the company]. *Ukraina: aspekty pratsi*. 2005. № 3. S. 3–9.
4. Etymolohichni slovnyk ukrainskoi movy [Etymologicheskiiy vocabulary of Ukrainian]: u 7 t. / Pid red. O. S. Melnychuka, V. T. Kolomiitsia, O. B. Tkachenko. Kyiv : Naukova dumka, 1985. T. 2. 570 s. [in Ukrainian].
5. Kolomiets V. M. Mistse konkurentospromozhnosti personalu v systemi trudovykh vidnosyn pidpryiemstva [The competitiveness of the staff in the system of labor problems of the company]. *Derzhava ta rehiony. Ekonomika ta pidpryemstvo*. 2006. № 4. S. 169–172 [in Ukrainian].
6. Maister L. Poniattia konkurentospromozhnosti personalu ta faktory yoho formuvannya [Termin competitiveness of staff that factor of his form]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*. 2012. № 4. S. 222–229 [in Ukrainian].
7. Maksymova E. V. Razvytye konkurentosposobnosti studenta v obrazovatelnom protsesse unyversyteta [Development of student competitiveness in the educational process of the university] (*Candidate's thesis*). Orenburh, 2005. 19 s. [in Russia].
8. Nesterenko L. O., Cherniakova A. I. Rol personalu u pidvyshchenni konkurentospromozhnosti pidpryiemstva [The role of personnel in competitiveness of the company]. URL: http://www.rusnauka.com/8_NND_2011/Economics/10_81252.doc.htm (data zvernennia: 25.04.2019).
9. Nykoliuk O. M. Etymolohiia ta sutnist poniattia konkurentospromozhnist pidpryiemstva [Etymologiya that sustan understanding competitiveness of the company]. *Visnyk ZhDTU. Ekonomichni nauky*. 2011. № 1 (55). S. 247–249. [in Ukrainian].
10. Nychkalo N. H. Profesiina osvita i navchannia: problemy vzaïmozv'язku z rynkom pratsi [Vocational education and training problems and reciprocal interaction with the market]. *Nizhyn* : TOV "Vydavnytstvo "Aspekt-Polihraf", 2007. S. 134–138 [in Ukrainian].
11. Novykova V. Konkurentosposobnaia lychnost kak ob'ekt pedahohicheskyykh yssledovaniy [Competitive personality as an object of pedagogical research]. URL: https://superinf.ru/view_helpstud.php?id=3437 (data zvernennia: 23.04.2019).
12. Ovcharenko H. M., Shabratskyi S. V. Konkurentospromozhnist personalu ta yii vplyv na formuvannia nematerialnykh aktyviv pidpryiemstva [Competitiveness of personnel and the need for personnel to form intangible intangible assets]. URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=72845> (data zvernennia: 20.04.2019).
13. Porada O. Do problem suchasnogo rynku pratsi [Up to the problems of the important market of the past]. *Nauka i osvita*. 2016. № 8. S. 138–142 [in Ukrainian].
14. Syzykova V. Konkurentospromozhnist vypusnyka yak vyklyk chasu [Competitive Admission of a graduate student at an time]. URL: http://college.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2017/04/St_2_Syzykova.pdf. (data zvernennia: 22.04.2019).
15. Slavhorodska O. Yu., Shcherbak V. H. Klasyfikatsiia konkurentnykh perevah personalu pidpryiemstva [Classification of competitive competitors to the company personnel]. *Naukovi pratsi DonNTU: Seriia ekonomichna*. 2005. № 8. S. 94–101 [in Ukrainian].
16. Ukrainska radianska entsyklopediia. Kyiv : Holov. red. URE, T. 11, kn. 1 : Stodola – Fitoheohrafiia. 1984. 606 s. [in Ukrainian].
17. Fatkhutdinov R. A. Stratehicheskyi marketynh [Strategic marketing]. Sankt-Peterburg : Pyter, 2002. 448 s. [in Russian].
18. Khapilova V. P. Upravlinnski kharakterystyky konkurentozdatnoi osobystosti menedzhera yak chynnyk efektyvnoho upravlinnia suchasnymy orhanizatsiiamy [Manage the characteristics of the competitiveness of the manager's manager who is responsible for effective management of modern organizations]. *Aktualni problemy psykholohii. Sotsialna psykholohiia. Psykholohiia upravlinnia. Orhanizatsiina psykholohiia* : Zbirnyk nauk. prats Instytutu psykholohii im. H. S. Kostiuka APN Ukrainy. Kyiv : Milenium, 2003. T. 1. Ch. 10. S. 137–143. [in Ukrainian].
19. Tsvietkova I. Konkurentospromozhnist personalu: sutnist ta mistse u zabezpechenni konkurentospromozhnosti pidpryiemstva [Competitiveness to the staff: sunshine and miscellaneous skills in the competitiveness of enterprises]. *Kultura narodov Prychernomoria*. 2006. № 88. S. 119–125. [in Ukrainian].

Козырь И. С. Конкурентоспособность будущих специалистов как психолого-педагогическая проблема.

Проанализированы определение и содержание понятия "конкурентоспособность будущего специалиста" как объекта изучения таких наук, как лингвистика, экономика и психология, которые оказали значительное влияние на формирование современного комплексного понятия. Рассмотрены этимологическое значение и многообразие экономических категорий, основанных на понятии конкуренции, подчеркивают интегрирующие характеристики и сложность объекта изучения данного исследования. Основное внимание сосредоточено на особенностях понятия "конкурентоспособность будущих специалистов" как психолого-педагогической проблемы, центром которой выступают профессиональные и личностные качества выпускника учреждения высшего образования, обеспечивающие востребованность

на рынке труда и трудоустройства по специальности. Научно-теоретический анализ также доказывает важную роль высшего образования в обеспечении конкурентоспособности будущих специалистов.

Ключевые слова: специалисты, конкурентоспособность, учреждения высшего образования, подготовка специалистов, конкурентоспособность выпускников высших учебных заведений, конкурентоспособность будущих специалистов, конкурентоспособность персонала, конкурентоспособность работника.

Kozyr I. S. Competitiveness of future specialists as a psychological-pedagogical problem.

The article analyzes the definition and content of the concept of "competitiveness of the future specialist" as an object of studying such sciences as linguistics, economics and psychology, which greatly influenced the formation of a modern complex concept. The etymological significance and diversity of economic categories based on the concept of competition are considered, emphasizing the integrative characteristics and complexity of the object of study of this study. The main attention is focused on the features of the concept of "competitiveness of future specialists" as a psychological and pedagogical problem, the center of which are the professional and personal qualities of a graduate institution of higher education, which will ensure the demand in the labor market and employment in the specialty. Theoretical and theoretical analysis also proves the important role of higher education in ensuring the competitiveness of future specialists.

Key words: experts, competitiveness, institutions of higher education, training of specialists, competitiveness of graduates of higher education institutions, competitiveness of future specialists, competitiveness of staff, competitiveness of an employee.

УДК 372.878

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-68.27>

Кондратова Л. Г.

СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

Стаття присвячена одній з актуальних проблем розвитку педагогічної майстерності вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті. Розкрито проблему створення інформаційного освітнього середовища як умови для розвитку педагогічної майстерності вчителя музичного мистецтва. Описано складники інноваційного освітнього середовища в умовах післядипломної педагогічної освіти. Зосереджено увагу на характеристичні всі складники такого середовища в післядипломній педагогічній освіті. Розкрито вплив середовища на розвиток всіх компонентів педагогічної майстерності вчителя музичного мистецтва. Проаналізовано цифрові інструменти, платформи, технології для створення інноваційного освітнього середовища в післядипломній педагогічній освіті. На основі аналізу досвіду експериментальної діяльності описано результати дослідження впливу такого середовища на розвиток педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва.

Ключові слова: розвиток педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва, інноваційне освітнє середовище та його складники, післядипломна педагогічна освіта.

Новітні тенденції реформування сучасної освіти, оновлення змісту освіти, що відбувається завдяки впровадженню інновацій в освітній процес закладів освіти, викликають необхідність переосмислення концептуальних підходів до професійного розвитку вчителів та розвитку їхньої педагогічної майстерності. У світлі інноваційних перетворень важливого значення набуває розробка нового змісту навчання мистецтва, забезпечення якісного науково-методичного супроводу освітнього процесу в умовах післядипломної педагогічної освіти. У світлі інноваційних перетворень мистецької середньої загальної освіти постала потреба в кваліфікованій підготовці вчителів мистецьких дисциплін до здійснення інновацій. Водночас значний розвиток цифрових технологій, розвитку відкритої післядипломної педагогічної освіти вимагають істотних змін й нововведень у систему підвищення кваліфікації вчителів музичного мистецтва. У процесі навчання вчителів музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті відкриваються нові можливості щодо впровадження кращих ідей вітчизняного та зарубіжного досвіду викладання музичного мистецтва, удосконалюються шляхи професійного розвитку педагогів і розвитку їх педагогічної майстерності.

З огляду на соціально-педагогічну актуальність визначеної проблеми, рівень її теоретичної та методичної розробки відповідно до освітніх потреб, запитів сучасної освіти, проблема розвитку педагогічної майстерності вчителів мистецьких дисциплін в інноваційному освітньому середовищі післядипломної педагогічної освіти стає досить актуальною.

Проблема педагогічної майстерності є актуальною протягом десятиріч. Філософські, психологічні, аксіологічні, естетичні аспекти педагогічної майстерності проаналізовано у наукових дослідженнях В. Андрущенка, Г. Балла, Є. Барбіної, С. Гончаренка, О. Дубасенюк, І. Зязюна, О. Лавріненка, Н. Ничкало, О. Отич, В. Рибалки, В. Сластьоніна, Б. Тевліна, Т. Усатенко, Л. Хомич та ін. Питання інноваційного освітнього середовища були розглянуті в дослідженнях відомих науковців (Л. Буєва, Ю. Мануйлов, Л. Новикова,